

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 15 nov. 1957

*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President Drees en de Ministers Cals, Hofstra, Klompé, Luns, Mansholt, Samkalden, Staf, Struycken, Suurhoff, Witte en Zijlstra (afwezig zijn de Ministers Algera en Helders).

Secretaris: J. Middelburg.

3. Buitenlands beleid

b. *De verbouwing tot Indonesië* (Zie notulen MR 8 november, punt 3c. #Zie ook notulen MR 25/11/57, punt 3a.)

Minister *Luns* verwacht, als het van President Sukarno afhangt, een hernieuwde actie tegen Nederland, zowel in het geval de VN een resolutie ten gunste van Indonesië aanvaarden als in het geval, dat de resolutie niet wordt aanvaard. Men wil een gematigde resolutie indienen inzake nieuwe besprekingen tussen Nederland en Indonesië, waarbij de Voorzitter of de Secretaris-Generaal van de VN goede diensten zou moeten verlenen. Spreker heeft laten weten, dat Nederland niet bereid is een dergelijke resolutie uit te voeren. De Voorzitter van de VN zal deze taak niet aannemen, tenzij beide landen erom verzoeken. Spreker heeft enkele leden van de directie van de Koninklijke op bezoek gehad; aan hen heeft hij gezegd, dat het Indonesische Kabinet nog deze zomer heeft laten weten, dat het gaarne tot verbetering van de betrekkingen met Nederland zou komen, maar onder invloed van Sukarno heeft men daarna alles gedaan om dit te verhinderen. In een gesprek met de voormalige zaakgelastigde in Djakarta Hagenaar heeft deze ook het dringende advies gegeven het been in de kwestie-Nieuw-Guinea stijf te houden. Het is te betreuren, dat adviezen van Oltmans, een Nederlandse journalist in dienst van de Indonesische Regering, blijkbaar zwaar wegen. Minister *Hofstra* stelt de vraag of er geen strafbepalingen bestaan tegen diens activiteit.

Minister *Luns* merkt vervolgens op, dat de perschef van het State Department een ongelukkige verklaring over de Nieuw-Guineakwestie heeft afgelegd, hoewel volgens onze Ambassadeur Van Roijen Dulles bereid zou zijn een iets gunstiger houding tegenover Nederland aan te nemen. Naar aanleiding van deze persverklaring heeft spreker de Amerikaanse Ambassadeur bij zich ontboden, die daarna een persoonlijk telegram aan zijn Regering heeft gezonden, terwijl Van Voorst tot Voorts in opdracht een stap bij de Amerikaanse Regering heeft gedaan. Met betrekking tot de mogelijke economische maatregelen van de Indonesische Regering en de voorlichting hierover stelt spreker voor een interdepartementale commissie te vormen, waarin vertegenwoordigers zitting hebben van Buitenlandse Zaken, Financiën, Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Maatschappelijk Werk, onder voorzitterschap van Mr. Blom.

Spreker deelt vervolgens mede, dat de besprekingen van Minister Helders in Australië heel nuttig zijn geweest. Hij deelt het een en ander mede omtrent afspraken inzake de samenwerking tussen de beide delen van Nieuw-Guinea.

De *Minister-President* is van oordeel, dat Minister Luns in een gesprek met Dulles duidelijk moet laten weten, dat Amerika in deze omstandigheden geen hulp aan Indonesië behoort te verstrekken.

Minister *Luns* wijst er nog eens op, dat de Far Eastern Desk, de afdeling voor het Verre Oosten op het State Department, steeds op de hand van Indonesië is geweest, wat de behandeling van deze zaken met de Amerikaanse Regering steeds moeilijk heeft gemaakt.

Spreeker stelt vervolgens de terugbetaling aan Amerika aan de orde van vijftien miljoen lend lease zilver, die Indonesië heeft gekregen; tegen deze terugbetaling bestonden in de Ministerraad ernstige bezwaren. Van Roijen heeft voorgesteld aan de Amerikaanse Regering te antwoorden, dat Nederland, dat zich hierbij garant heeft verklaard, het bedrag zal terugbetalen. Dit zou echter tot de wonderlijke situatie leiden, dat terwijl Amerika vele tientallen miljoenen aan Indonesië heeft geschonken, Nederland aan Amerika het bedrag voor de lend lease zilver zou moeten terugbetalen, omdat Indonesië weigert dit te betalen.

Minister *Struycken* vraagt zich ook af waarom Nederland dit zou moeten betalen. De *Minister-President* wijst er op, dat Amerika het van zijn steunverlening aan Indonesië had kunnen aftrekken. Amerika heeft overigens de verplichting om als Voorzitter van de UNCI toe te zien op het nakomen van de RTC-overeenkomsten.

Minister *Hofstra* merkt op, dat het door Japan in Indonesië geroofde zilver aan Nederland was teruggegeven wat aanvankelijk hier is gehouden, maar op grond van een overeenkomst van de tweede Ministersconferentie van de Nederlands-Indonesische Unie aan Indonesië is teruggegeven.

De *Minister-President* concludeert hieruit, dat via Nederlandse bemiddeling Indonesië het zilver gekregen heeft. Minister *Hofstra* merkt op, dat het ander zilver is. De *Minister-President* antwoordt, dat de Amerikanen ook ander zilver zouden terug krijgen; spreker ziet hierin geen verschil. Minister *Samkalden* kan ook geen verschil hiertussen zien.

Minister *Luns* is bereid deze kwestie zelf met Dulles te bespreken. Hij stelt voor, dat hij zal zeggen, dat dit tot absurde consequenties zou leiden. De *Raad* verklaart zich hiermede akkoord. Tevens wordt besloten tot de instelling van de Commissie-Blom, welke enerzijds de consequenties van een eventuele verbreking van de economische betrekkingen (en de voorlichting hieromtrent) anderzijds ook voorbereidende maatregelen inzake eventuele evacuatie van Nederlanders kan bespreken.

- - -

11. *Beleid ten aanzien van Ambonezen* (Nota van de Minister van Maatschappelijk Werk d.d. 23 oktober 1957, nr. U 2743.)

Minister *Klompé* acht het van belang dit punt nog te bespreken voordat Minister *Luns* naar de vergadering van de VN vertrekt. Minister *Luns* is bereid om met de overbrenging van Ambonezen naar Nieuw-Guinea te dreigen. De *Minister-President* acht het mogelijk aan de Indonesiërs te zeggen, dat zij bereid waren de Ambonezen uit Nederland weer toe te laten; als Indonesië daartoe niet meer bereid is, zal Nederland de vrijheid moeten hebben om hen naar Nieuw-Guinea over te brengen.

Minister *Staf* is het met deze overbrenging niet eens; de Ambonezen kunnen op Nieuw-Guinea ook niet geplaatst worden. Enerzijds omdat zij in Nederland een zo gunstige behandeling hebben genoten, anderzijds omdat de verhouding tussen Papoea's en Ambonezen nog ongunstiger zou worden, nu er toch al moeilijkheden terzake op Nieuw-Guinea zijn. Het kan bovendien zijn, dat als men de Indonesiërs met het overbrengen van de Ambonezen naar Nieuw-Guinea gaat dreigen, zij dit helemaal niet erg vinden, omdat er dan een grote groep Indonesiërs op Nieuw-Guinea komt, welke de meerderheid der bevolking zou kunnen gaan uitmaken en wat ook mogelijkheden van infiltratie zou bieden. Bovendien zou een optreden tegen Indonesiërs op Nieuw-Guinea sterk de publieke aandacht trekken.

Minister *Luns* vond aanvankelijk de gedachte van overbrenging van Ambonezen naar Nieuw-Guinea veel aantrekkelijke kanten hebben, maar hij is het wel met de bezwaren van Minister *Staf* eens en hij vreest ook, dat de verhouding met Australië ongunstig erdoor zou worden beïnvloed. Hij stelt de vraag of een aantal Ambonezen naar Suriname zou kunnen worden overgebracht. Minister *Staf* antwoordt ontkennend.

Minister *Samkalden* ziet geen oplossing in het wegbrengen van de groep Ambonezen; hij gelooft, dat het niet mogelijk is hen naar Nieuw-Guinea over te brengen en dat er geen andere

situatie denkbaar is dan dat zij vrijwel allen in Nederland blijven. Spreker is voorts van mening, dat dan de woonoorden geliquideerd moeten worden en de Ambonezen een plaats in de Nederlandse samenleving moeten krijgen.

Minister *Suurhoff* sluit zich bij het standpunt van Minister Samkalden aan. Men kan de Ambonezen ook niet laten emigreren naar Angelsaksische landen. Een van de weinige landen hiervoor zou Brazilië zijn, maar daar komt men alleen in de landbouw terecht. Intussen is de assimilatie van Ambonezen in de Nederlandse samenleving op gang en blijkt een aantal hunner goed op hun werk te voldoen.

Minister *Witte* ziet ook geen alternatief. Hij wijst op het huisvestingsprobleem. Als men de betrokkenen niet in speciale oorden of wijken wil huisvesten, zijn voor hen 3000 à 3500 woningen nodig.

Minister *Hofstra* zou het ook beter vinden als de Ambonezen naar Indonesië terugkeerden wat ook voor henzelf beter zou zijn. Bij de beoordeling van het onderhavige vraagstuk dient men voorts te bedenken, dat de Ambonezen in de woonoorden er beter aan toe zijn dan Nederland arbeiders; zij krijgen namelijk gemiddeld f. 1250 per jaar per gezin erbij. Spreker meent, dat het volgende moet gebeuren. In de eerste plaats zal men de bijzondere voorrechten voor de Ambonezen in de woonoorden moeten beëindigen. In de tweede plaats zal men de oudere Ambonezen moeilijk direct in huizen kunnen plaatsen, maar de jongere, die trouwen, zal men samen met de Nederlanders op de lijst van woningzoekenden moeten plaatsen, anders behoudt men ten aanzien van de huisvesting bevoorrecht van deze groep.

Minister *Staf* deelt mede, dat 58 Ambonezen in dienst bij de Marine naar Nederland zijn gekomen. Daarvan zijn er enkelen teruggekeerd, maar 50 zijn in beroepsdienst en van hen merkt men nooit iets.

De *Minister-President* is van oordeel, dat als er niet enig uitzicht op terugkeer naar Indonesië of Nieuw-Guinea is, de Ambonezen niet permanent in woonoorden gehuisvest kunnen blijven. Spreker vindt het een ramp, dat men de Ambonezen naar Nederland heeft gebracht, maar deze kunnen niet jaar in jaar uit in kampen gehuisvest blijven. Anderzijds kan men hun ook niet snel woningen ter beschikking stellen. Daarbij zal men ook rekening moeten houden met de mogelijkheid, dat weer opnieuw belangrijke aantallen Nederlanders uit Indonesië naar Nederland komen, die zekere prioriteit boven de Ambonezen zullen moeten hebben. Spreker zou echter niet tot de bouw van nieuwe woonoorden willen overgaan; voorzover uitbreiding van de huisvesting nodig is, zal men het geld dan beter voor woningen kunnen gebruiken.

Minister *Klompé* merkt in haar antwoord op, dat het regeringsbeleid, toen zij als Minister optrad, op terugkeer van de Ambonezen naar Indonesië gericht was. Het vorig jaar werd de zelfverzorging ingevoerd, waarbij Minister Van Thiel grote risico's heeft genomen. Zij meent, dat wanneer niet op korte termijn grote groepen Ambonezen ons land verlaten, dit waarschijnlijk in het geheel niet meer zal gebeuren. Men past zich steeds meer aan, ook aan de gemakken van het leven in dit werelddeel. Wanneer men ervanuit moet gaan, dat de Ambonezen hier blijven, kan het woonoordverband op den duur voor de overgrote meerderheid niet gehandhaafd worden. In Capelle aan de IJssel en Nistelrode komen binnenkort nieuwe woonoorden klaar en overwogen wordt of aan de Ambonezen die hierheen gaan niet huur of/en eigen betaling van brandstof moet worden opgelegd. Over het algemeen wensen de Ambonezen geen integratie in de Nederlandse samenleving en zullen zij à tout prix aan het kampverband willen vasthouden. Zij weigeren veelal zelfs te verhuizen naar betere kampen. De moeilijkheid is dat de Regering enigermate met de rug tegen de muur staat. Immers de Ambonezen staan op het standpunt, dat de Regering hen geheel moet verzorgen en wanneer zij weigeren met een ombuiging van het beleid der Regering mede te werken, dan is voor ons het laatste middel internering, waarbij de heren dan precies krijgen wat zij wensen, nl. verzorging door de Regering. De groep breidt zich sterk uit en men moet het probleem niet onderschatten, wanneer men na een aantal jaren een zeer grote gekleurde minderheid in onze samenleving heeft, terwijl daarnaast ongetwijfeld ook de rassenmenging problemen zal opwerpen.

Spreekster heeft recentelijk de uitbreiding met nieuwbouw van een aantal kampen, hangende dit beraad in de Ministerraad, gestopt. Wanneer de Ministerraad van mening is, dat het beleid omgebogen moet worden naar integratie en assimilatie, dan houdt dit in, dat extra-bouwwolume voor huizenbouw van Ambonezen zal moeten worden gegeven en dat wij waarschijnlijk ook deze bouw zullen moeten betalen. De Ambonezen zullen dan bij voorrang woningtoewijzing boven Nederlanders en gerepatrieerden moeten krijgen met alle nare gevolgen en bitterheden voor deze groepen. Men kan beginnen met diegenen woningen toe te wijzen, die bereid zijn de oorden te verlaten, maar dit is waarschijnlijk nog geen 10%. Spreekster is met de Raad van mening, zij schreef dit reeds in haar memorie van antwoord, dat de zelfverzorging verder moet worden ingevoerd. Spreekster wijst er echter op, dat het wel eens nodig zou kunnen blijken, dat hierbij politionele maatregelen nodig zullen zijn en stelt verder, dat men niet de illusie moet hebben, dat men binnen enkele jaren dit vraagstuk zal hebben opgelost.

De *Minister-President* stelt met betrekking tot de faciliteiten de vraag of de Ambonezen nog zakgeld krijgen. Minister *Klompé* antwoordt, dat de Ambonezen, die werken geen zakgeld krijgen. Tot de faciliteiten behoort nog veelal: gratis wonen, verwarming en verlichting, kerk en medische zorg als zij niet in een ziekenfonds zijn opgenomen.

De *Minister-President* acht het noodzakelijk, dat de Ambonezen, die een normaal loon verdienen, op den duur deze dingen geheel zelf betalen. Spreker stelt voor, dat de Ministers *Klompé* en *Witte* samen zullen overleggen over de methode om bij woningtoewijzing zo weinig mogelijk aanstoot aan de Nederlanders te geven, die geen woning kunnen krijgen (door bijv. deze woningbouw te zoeken in het noorden, waar de woningnood kleiner of verdwenen is). Daarbij zal men zich ook tot een eenvoudig soort woningen kunnen bepalen. Minister *Klompé* merkt op, dat de gemeenten dikwijls geen Ambonezen willen huisvesten en zich dan beroepen op de gemeentelijke autonomie. Zij verzoekt Minister *Struycken* daarom aan het overleg met Minister *Witte* ook deel te nemen. Spreekster wijst er nogmaals op, dat de uitvoering van het besproken beleid ook politionele maatregelen nodig zou kunnen maken.

Minister *Samkalden* gaat het om de principiële beslissing om over te gaan tot een assimilatiebeleid. Hij is het ermede eens, dat dit een moeizame zaak is, maar vraagt zich af of men rechtstreeks op politionele maatregelen zal moeten aansturen. De *Minister-President* is van mening, dat deze maatregelen niet direct toegepast zullen moeten worden. Men dient er alleen rekening mee te houden, dat deze op den duur nodig kunnen zijn.

Minister *Struycken* stelt de vraag of met de groepen, die de Ambonezen steeds hebben opgezet, nog te spreken zou zijn, dat de Regering tot een ander beleid zal overgaan. Minister *Klompé* antwoordt, dat men steeds met de hoofdbesturen der Ambonezenorganisaties overleg pleegt, maar dat men met hen weinig zaken kan doen, omdat zij angst hebben door hun achterban gedesavoueed te worden. Deze hoofdbestuurders krijgen een uitkering van het Rijk, evenals de kampoudsten. Spreekster vraagt zich af of eventueel de leiders van 'Door de Eeuwen Trouw' benaderd moeten worden teneinde hen ertoe te bewegen hun gestook te staken. De *Minister-President* staat op het standpunt, dat de Ambonezen de bestuursleden zelf moeten betalen. Hij dringt erop aan, dat dit op korte termijn wordt opgezegd en ook de andere faciliteiten worden geliquideerd.

Spreker stelt voor in beginsel tot het volgende beleid te beslissen. Als de Ambonezen niet naar Nieuw-Guinea kunnen worden overgebracht, zal men ermede moeten rekenen, dat slechts een beperkt aantal naar Indonesië zal terugkeren; dan zullen zij voor een deel op de besproken wijze naar woningen overgebracht moeten worden. Minister *Klompé* legt zich bij deze beslissing neer, echter met de reserve, dat *modus procedendi* en het tijdschema geheel aan haar wordt overgelaten.

De *Raad* verklaart zich hiermede akkoord.
